

آموزش و پرورش در بومی‌ترین نقطه، غیربومی

محمد ملاکی

زبان تعلیم و تربیت در جهان امروز، زبانی «جهانی است»، هر چند که مضمون آن بر اساس فرهنگ‌ها می‌تواند «محلی» و «بومی» باشد. در قرن جدید، جهان در تجربه‌ای جدید وارد شده و تعلیم و تربیت در این عصر به لحاظ روش‌ها، محتوا و اهداف رنگی دیگر به خود گرفته است. تحول در عرصه آموزش و پرورش به گونه‌ای است که ایجاد کلاس‌های دموکراتیک و مهم‌تر از آن تشکیل کلاس‌های مجازی با استفاده از پیشرفته‌ترین فناوری‌های اطلاعاتی مطرح است. عصر جدید، عصر یگانگی انسان‌ها، عصر دهکده جهانی، عصر ماهواره، عصر تهی شده زمین و یورش به قلمروهای کهکشان نام گرفته است. آیا سیستم آموزشی در جهان کنونی ما با روش‌های معمول می‌تواند به حیات خود ادامه دهد؟ آنچه مسلم است، ضرورت خارج شدن آموزش و پرورش از تنگنا و محدوده زمانی و مکانی (اینجا و اکنون) و تعامل با جامعه جهانی است. ساختار و خاستگاه سیستم آموزش از صورت نظام بسته و مکانیکی و تحول آن به شکل ارگانیکی، پویا، باز و انعطاف‌پذیر امری غیر قابل انکار است، در این صورت تعلیم و تربیت، همه ابعاد شخصیت و تمامی لایه‌های زندگی فردی و اجتماعی را در برمی‌گیرد. همان مفهومی که سازمان یونسکو با عنوان یادگیری گنج درون بر چهار ستون «یادگیری زیستی»، «با هم زیستن»، «انجام دادن» و «دانستن» معنا کرده است. محتوای برنامه‌ریزی آموزشی در سیستم تعلیم و تربیت نوین به تناسب ویژگی‌های اقلیمی و با حفظ سیاست‌های کلی آموزش و پرورش باید قابلیت انعطاف داشته باشد و برنامه‌ریزی اقتضایی، جایگزین برنامه‌ریزی ایستا و انجمادی شود. در این سیستم و در منطق تعلیم و تربیت نوین، هر کس، شخصاً حاکم و عامل ترقی فرهنگی و اخلاقی خویش خواهد بود و خودآموزی، خودرهبی و خودگردانی در فرآیند یادگیری تقویت می‌شود. در واقع، فرهنگ‌ها و ارزش‌ها از نو بازسازی و بازآفرینی می‌شوند و آموزش و پرورش کارآمد در آینه تجارب سایر کشورها شکل می‌گیرد. تجربه نشان داده است که چگونگی وضعیت آموزش و پرورش در کشورهای مختلف، داستان رشد و انحطاط هر کشور در طول

حیات تاریخی آنهاست.

جامعه‌ای پیشرفته است که سیستم آموزشی پیشرفته و مترقی داشته باشد و برعکس قومی منحل یا دچار رکود است که دارای نظام آموزشی عقبمانده و راکد باشد و این نکته قابل تعمیم است که در ابعاد مختلف و در همه زمینه‌های سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، حتی مذهبی و اخلاقی و در رابطه با کلیه جوامع انسانی صادق است. با نگاهی گذرا به تاریخ کشورهای پیشرفته علمی- صنعتی درمی‌یابیم که این‌گونه کشورها با آینده‌نگری دقیق و سرمایه‌گذاری مادی و معنوی فراوان در آموزش و پرورش کشور خویش به اهداف نهایی خود جامعه عمل پوشانده‌اند. کشورهای توسعه یافته به کارگیری اصلاحات در کلاس درس، نظریه‌های یادگیری، افزایش ظرفیت نظام آموزشی، استقرار استانداردها و سنجش عملکردها، تجدیدنظر در برنامه درسی و تخصصی شدن حرفه معلمی و تاثیر فناوری در یادگیری و آماده‌سازی برای اشتغال را از اهداف اصلاحات در آموزش و پرورش برشمرده‌اند. در مجموع، اگرچه هدفهای آموزش و پرورش در سراسر جهان از شباهت‌هایی برخوردار است و در مواردی به یکدیگر ارتباط دارند، مقایسه میزان موفقیت‌های یکی نسبت به دیگری، نظر برنامه‌ریزان را به عوامل مختلف و از آن جمله روش‌های به کار رفته در ساختار نظام آموزشی کشورهای مختلف جهان متوجه می‌سازد و بهره‌گیری از تجارب سایر کشورها در یافتن راه‌حل‌های اثربخش برای دشواری‌های موجود آموزش و پرورش، آثار مثبتی خواهد داشت. در مسیر تحولات سازنده و با توجه به تجارب و اندوخته‌های سایر کشورها در برقراری شیوه‌های مدیریت در سطوح مختلف نظام آموزشی و با ژرفاندیشی نسبت به اصلاحات آموزشی به این نتیجه دست می‌یابیم که دیگر نباید این تجارب را که دیگران با قیمت صرف زمان و سرمایه‌گذاری به مقیاس وسیع به دست آورده‌اند به لحاظ عدم اطلاع دوباره به محک تجربه بزنیم. اگر هدف ما تبلیغ و ترویج دین است، چه لزومی دارد در آموزش و پرورش روحانی استخدام کنیم؟ جامعه و مردم که در اختیارشان هست، چرا فکر می‌کنید آموزش و پرورش بخش عقیدتی و سیاسی حکومت جمهوری اسلامی است. در شرایطی که کار آموزش و پرورش کاملاً متفاوت است. در جهان امروز مشاغل، علوم و دانش‌های موجود در جهان به سوی «تخصصی شدن» پیش می‌روند. این يك امر بدیهی و مسلم در جهان بالغ است که کشیش برای کلیسا و راهب بودایی برای معبد و خاخام برای کنیسه تربیت میشوند و اگر کسی از این روحانیون مذهبی بخواهد وارد مدرسه یا شغل دیگری شوند ابتدا لازم است از کسوت خویش بیرون آید و دوباره در زمینه مورد نظر خود تحصیل کرده و تلاش کند. انتظار مردم از نخبگان و الیت جامعه آگاهی‌بخشی در

خصوص مهم‌ترین چالش‌های آموزش و پرورش در فقدان مدل توسعه آموزش عالی و عدم توجه به معیشت، شأن و منزلت معلمان و از همه مهم‌تر بی‌توجهی به خواسته‌ها و نیازهای نسل جدید است. دکترای تخصصی فلسفه تعلیم و تربیت و رئیس سابق آموزش و پرورش مشهد

منبع: [فلسفه تعلیم و تربیت](#) 1302، شماره 1402